

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK XIV.

ČÍSLO 12.

PROSINEC 1933

ČÁST VŠEOBECNÁ

Redaktoři: Brig. gen. Jiří Birula a podplukovník gšt. František Pobunek.

Generál M. A. Inostrancev:

První boj záložní divise.

(Boj o město Běljavy 14.—15. listopadu 1914.)

Otázka organisace výcviku a potom i použití záložních jednotek ve válce je otázkou nejvýš důležitou v moderní válce.

Síla okolností moderního válečného konfliktu, vyžadující nejvyššího vypětí sil každého státu, nedovoluje ani jednomu z nich, aby v použití činil rozdíl mezi jednotkami polními a záložními, a jak to bylo možné dříve, dával polním vojskům úkoly hlavní, ale záložním svěřoval úkoly vedlejší (službu v týlu, obsazování pevností a p.).

Ve světové válce vidíme to u všech armád, které se jí zúčastnily. Při tom v německé armádě bylo možno pozorovati nejmenší rozdíl mezi polními a záložními jednotkami, které plnily velmi důležité úkoly a nepočínaly si o nic hůře než polní.

V Rusku až do války s Japonskem byly záložní pluky o dvou praporech; čtyři pluky tvořily záložní brigádu. Při mobilisaci dostal každý pluk čtyři prapory a záložní brigády se proměnily v divise.

Nicméně nedostatečná výkonnost některých z těchto divisí ve válce s Japonskem způsobila, že měly pověst jednotek nepřiliš pevných a málo vycvičených. Za jednu z příčin těchto záporných vlastností záložních jednotek byla považována jejich odloučenost od polních jednotek a tím i jejich nedostatečný výcvik.

Proto mezi mnohými reformami, provedenými po rusko-japonské válce v ruské armádě, byla i reforma záložních jednotek. Byly úplně zrušeny a při mobilisaci měly býti nahrazeny jednotkami druhého sledu.

Ty se měly postavit teprve za mobilisace u některých polních divisí, které k tomu účelu dodaly i potřebné kádry. Při tom se čísla divisí, stávajících při mobilisaci divise druhého sledu, chovala v tajnosti a jenom jejich velitelé o tom věděli.

Za výhodné u takových záložních jednotek se považovalo za prvé to, že vzniknou z polních vojsk a tak nebudou zvláštními nějakými organismy druhého řádu; také jejich výcvik bude lepší. Za druhé se soudilo, že zachováním tajnosti se podaří ukrýti jich počet.

Nebudeme se tu zdržovati kritikou samé myšlenky utvoření divisi druhého sledu. Ukážeme jen, že tyto divise ve světové válce ve většině případů nesplnily naděje v ně kladené, nýbrž ukázaly ještě snad menší pevnost než dřívější záložní jednotky. Avšak i mezi nimi byly výjimky a k těm nutno přičísti i 67. pěší divisi, jejíž bojový křest je předmětem našeho článku.

Zdá se nám, že tato první bojová zkušenost je tím zajímavější a poučnější, že ona divise byla postavena do zvlášť těžké výcvikové situace před odjezdem na bojiště a vinou organizačních omylů, jichž se dopustil hlavní štáb ruský před odesláním divise na bojiště, byla ještě značně oslabena, pokud šlo o složení.

Přes to dostala divise na frontě úkol obtížný i pro zkušenou polní jednotku; úkol ten splnila zcela úspěšně.

67. divise byla utvořena z kádrů 22. divise a měla pluky: 265., 266., 267. a 268. a 67. dělostřeleckou brigádu (postavenou 22. dělostřeleckou brigádou).

Divise se stavěla v Novgorodě a v okolí a uprostřed srpna 1914 byla odvezena do tábora u Krasneho Sela u Petrohradu, kde se měla zúčastniti střeleckého kursu. Počty divise měly mnoho mezer. Aktivních důstojníků, pocházejících od 22. pěší divise, bylo méně, než požadovaly organizační předpisy (jen 2 na rotu, někde jen 1) a všichni měli hodnost nejvýše kapitána, takže praporům veleli kapitáni a některým rotám zcela mladí poručíci. Poddůstojníků bylo všeho všudy 4—5 na rotu.

Ještě horší byl výstroj divise. Dělostřelecká brigáda neměla vůbec hlomozen k dopravě trotylových granátů; místo nich byly nakvap ve Finsku objednány povozy s dubovými nápravami. Celá divise měla jen 18 polních kuchyní; nedostávající se byly rovněž nakvap objednány v Petrohradě. Telefonních přístrojů a drátu bylo rovněž méně než bylo třeba a bylo nutno je kupovati.

Vzhledem k malému množství důstojníků v štábu divise, bylo možno přiděliti k štábu jen dva důstojníky, z nichž jeden — jezdec — byl určen za ordonančního důstojníka k veliteli divise a druhý za přednostu spojovací služby.

Pěší pluky a dělostřelecká brigáda odbyly si střelecký kurs a dostaly se jen k rotním a baterijním cvičením, doplňující nedostatečnou výbavu, když tu divise byla spěšně převezena do západního Finska, aby tam zaujala posádky a chránila železnice i pobřeží.

Štáb divise a pěší pluk 265 byly v Helsingforsu, ostatní pluky v různých finských městech, při čemž jenom plukovní štáby byly ve městech, kdežto pluky byly rozházeny po jednotlivých rotách podél železnic, čímž byl taktický výcvik téměř znemožněn.

Za pobytu ve Finsku byla dokončena organizace divise. Byly k ní přiděleny dvě sotně (eskadrony) 8. orenburského kozáckého pluku jako divisní jezdecko a 3. samostatná rota sapérů. Ale téměř současně byly sotně určeny k pozorování pobřeží a rota sapérů k pracím v pevnosti Sveaborgu.

Důstojnický sbor divise byl zesílen. Především určení k ní dva podplukovníci, kteří byli ustanoveni na místa velitelů praporů. Mladší důstojníci byli doplněni dvojím způsobem: jednak poručíky, vyřazenými urychleně z učilišť, ale znamenitě vycvičenými; jedinou jejich vadou byl nedostatek zkušenosti služební. Druhou kategorií tvořili záložní důstojníci. Většina z nich buď dávno již vystoupila ze služby a důkladně

všecko zapomněla, v menšině byli záložní praporčíci, kteří měli velmi slabý bojový výcvik. Všichni nejevili valné náklonnosti k vojenské službě a celkem spíše oslabili než posílili důstojnický sbor divise.

Jak jsme již řekli, vzhledem k své dislokaci i k rázu své služby 67. divise, byť i měla za sebou střelecký kurs, nemohla konati pravidelný taktický výcvik.

Proto bylo připraveno několik cvičení (manévrů) plukovních, která se měla provést po řadě v různých posádkách za řízení divisního štábu. Nicméně takové cvičení podařilo se provést jen jednou: jednotkami 265. pluku s dělostřelectvem. Trvalo dva dny a obsahovalo: ubytování za předními strážemi, pochod a boj.

Na tom se musilo bohužel přestat, neboť následovalo velmi mnoho událostí, které překážely dalšímu výcviku. První z nich bylo věnování praporů jednotlivým plukům divise. To mělo za následek spoustu slavností, k nimž se musil provádět nácvik, což ubíralo času bojovému výcviku.

Dalšími událostmi byly od měsíce října odjezdy jednotlivých částí divise na bojiště. Tyto transporty, prováděné na rozkaz HVOA., v základech rušily zákony organisace a ještě více zeslabovaly síly i složení divise.

Tak v prvních dnech října byly z divise vzaty na frontu první prapory všech pluků. To přivádělo na myšlenku, že divise jako celek na bojiště nepůjde a bude jen zálohou, určenou k doplňování ztrát v armádě. Ačkoli to nebyl účel divisi druhého sledu, bylo nutno sklonit se před tvrdými požadavky války.

Mimoděk však vznikala otázka — proč, když z divise bylo zapotřebí 4 praporů, nebyl vzat některý pluk celý. Tak by byly divisi zůstaly tři pluky. Takto však byly zeslabeny všechny čtyři pluky divise. Později přišly zprávy, že ani prapory vzaté na frontu nebyly zařaděny celé, nýbrž přiděleny po rotách do různých pluků, jež utrpěly největší ztráty.

Ale nové, další opatření zase přivedlo na myšlenku, že divisi nutno považovati za celistvý organismus a že časem může jí býti třeba na bojišti. Divisi bylo nařízeno, postavit u pluků zase 4 prapory: k tomu cíli se jí dostalo doplňků.

Jenže tyto doplňky byly velmi špatné: vůbec nevyvycvičené, málo ukázněné, špatně vyzbrojené a ke všemu ještě jen část jich přišla s puškami.

Divise musila znovu začít s piplavou, nevděčnou, ale těžkou prací vybudování a zcelení jednotek. Zatím však novými nařízeními HVOA. byly z divise vzaty všechny kulometné oddíly a dopraveny na frontu; divise dostala nové kulometry s rozkazem postavit nové oddíly.

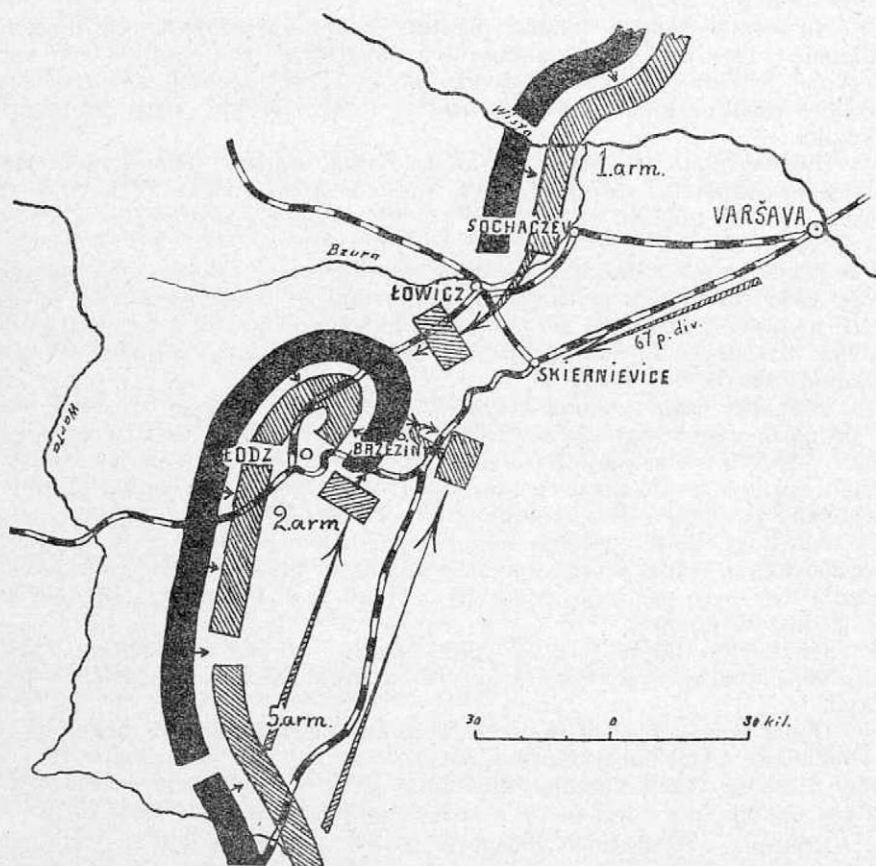
Konečně v posledních dnech října bylo nařízeno, aby s cizí divisi 2. sledu, odjíždějící na frontu a mající jen jeden dělostřelecký oddíl, odjel i 2. oddíl 67. dělostřelecké brigády; zatím měla 67. divise postavit nový oddíl. To byla pro divisi zvláště těžká rána, neboť 2. oddíl byl lepší.

Ke konci svého pobytu ve Finsku byla tedy divise oslabena v své přechotě, měla jen polovinu dělostřelectva, měla málo vycvičené kulometné oddíly, byla unavena těžkou službou ochrany železnic a pobřeží a ztratila poslední naději, že bude dopravena na frontu.

A tu 1. listopadu bylo nařízeno odvézt divisi spěšně k operujícím armádám.

Po příjezdu do Varšavy byla divise dirigována na Skierniewice k 1. armádě gen. Rennenkampfa a dostala za úlohu obsadit a držet tento bod. Soustředění divise u Skierniewice mělo být skončeno 13. listopadu.

V době, kdy divise přicházela, byla situace na frontě tato: Na západ od Varšavy došlo pro oba protivníky k událostem velmi vážným, tvořícím závěrečný akt tak zvané operace u Lodže (náčrt 1). Němci, proniknuvše do mezery mezi 1. a 2. ruskou armádou (gen. Scheidemana), obešli pravé křídlo 2. armády u Lodže a dostali se jí tak hluboko do týlu, že armáda měla jednu chvíli jen jedinou cestu k ústupu.

Náčrt 1.

V této nejvyšší kritické situaci učinili vrchní velitel severozápadní fronty, gen. Russkij a velitel 5. armády Pleve tato opatření: Část 1. armády, zvaná Lovičský oddíl, a narychlo přispěchavší jednotky 5. armády napadly obchvacující Němce zezadu, čímž ulehčily značně 2. armádě. Němci se ocitli v pytlí sice dosti dlouhém, ale tak úzkém, že ruské dělostřelectvo, s jedné strany 2. armády, s druhé strany 5. armády,

prostřelovalo naveskrz terénem zaujatým nepřítelem. Teď se situace úplně obrátila a Němci byli téměř úplně obklíčeni. V této situaci se octly dva výtečné německé sbory, z nichž jeden byl gardový.

Aby Němci byli uzavřeni zcela i od jihu, byla k Březinám odeslána 6. sibiřská střelecká divise. Ale Němci, aby se vysvobodili, ze své kritické situace, nenadále ji napadli, způsobivše jí těžkou porážku a využivše toho, počali stahovati svá vojska na sever. Přes to však bylo s počátku nebezpečí, že využívající úspěchu, budou postupovati na Skierniewice. Proto dostala 67. divise za úkol pevně brániti toto místo.

Tak se stalo, že divise dostala samostatný a při tom velmi odpovědný úkol. Nahoře vyložená situace byla divisi známa jen náhodou a v hlavních rysech a bylo svrchovaně třeba orientovati se přesněji průzkumem.

K divisi patřilo i půl sotně orenburských kozáků, která jela s ní z Finska, ale byla v posledním transportu (!) a mohla doraziti do Skierniewice až k večeru 13. listopadu; zatím bylo však nutno zahájit průzkum ihned.

V této těžké situaci pomohla na vojně sice velmi nežádoucí, ale bohužel nevyhnutelná improvisace. Náčelník štábu divise se dověděl, že ve Skierniewicích má odpočinek sotňa pohraniční stráž a půl sotně gardového kozáckého pluku; v okolí bytovaly zbytky slavného 16. dragounského nižegorodského pluku. Tento pluk před několika dny atakoval německou těžkou baterii a dobyl jí, při tom však utrpěl takové ztráty, že byly z něho utvořeny 2 eskadrony a staženy do zadu na odpočinek.

Jménem velitele divise obrátil se náčelník štábu na velitele těchto jezdeckých částí s prosbou, aby pomohli divisi. Ti také vyhověli, upozornivše však na krajní únavu koní. Ráno 13. listopadu byla od každé části dána k dispozici divisi jedna důstojnická hlídka v síle 3 družstev.

Hlídka kozácká, majíc nejčerstvější koně, jela k nejvzdálenějšímu bodu: Březinám; hlídka nižegorodského pluku severněji, mezi Březinami a Glovnem, se všeobecným směrem na Strykov (náčrt 2). Konečně hlídka pohraniční stráž směřovala do prostoru Glovno—Běljavy.

Zatím ze štábu armády došel nový rozkaz. Lovičský oddíl byl rozpuštěn a levé křídlo armády mělo sestaviti VI. armádní sbor, k němuž měla náležeti i 67. pěší divise. Dostala rozkaz odejiti 13. listopadu do prostoru Lyškovice—Zakulin—Pščonov—Jacochov. Štáb sboru měl stanoviště v cukrovaru v Lyškovicích, kam se měl dostaviti 13. listopadu do 16. hod. velitel divise s náčelníkem štábu pro rozkazy.

Do poledne 13/11 přišla divise do příkázaného jí prostoru, jenž byl mezi divisní jednotky rozdělen takto:

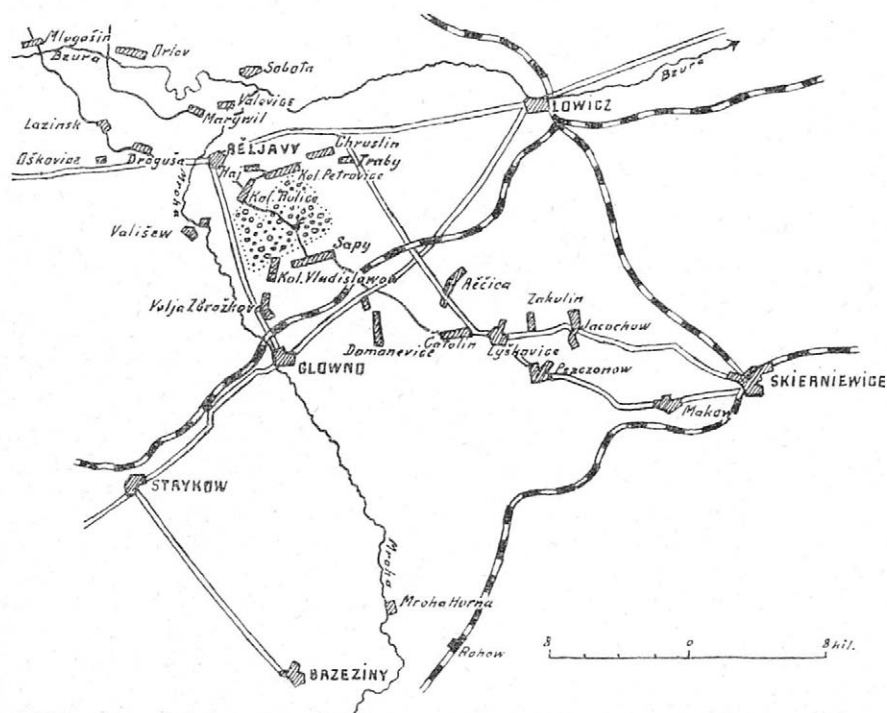
268. pluk (předvojový) v Lyškovicích*). V Pščonově byl 267. pluk jako čelní pluk valného voje a jeden oddíl 67. dělostřelecké brigády; 265. pluk, ubytovaný dříve v západní části Skierniewic, měl obsaditi Zakulin a 266. pluk, právě vyložený z vagonů, přišel do Jacochova, nejbliže k Skierniewicím. Štáb divise byl v Zakulině, kdežto zdravotnické útvary zůstaly zatím v Skierniewicích.

K večeru 13. listopadu došly první zprávy od hlídek; podstatou jejich bylo, že německé hlídky došly k řece Mroga a ukazovaly se v těchto místech: ve Volje Zbrožkovoj, v Glovnu a v Mroga Gurna. Z tohoto místa byla kozácká hlídka postřelována silnou palbou z pušek, z níž se dalo

*) Tento pluk byl určen za předvoj, poněvadž měl nejlepšího velitele, účastníka rusko-japonské války, energického, mladého a svými podřízenými velmi milovaného plukovníka Jelagina, jenž vynikl již ve Finsku.

soudit i na přítomnost pěchoty. Kromě toho bylo průzkumem zjištěno, že v okolí stanice Rogov a západněji soustřeďovaly se části II. ruského sboru.

V štábu armádního sboru byl velitel divise s náčelníkem štábu podrobněji orientován. Podle zpráv armádního štábu zahájili Němci na celé frontě ústup, kryjící se zadními voji, které kladly velmi tuhý odpor. Proto měla 1. armáda zahájit 14. listopadu postup s cílem ovládnouti přechody přes Bzuru a hlavně odraziti protivníka od Loviče, aby si definitivně zabezpečila tento důležitý komunikační uzel. VI. sbor měl se zmocniti přechodů u Mlogošina a Orlova; poté měl se v předmostích opevniti.

Náčrt 2.

Pro splnění tohoto úkolu měly divise VI. sboru (4. a 67.) vyraziti tak, aby jejich předvoje v 8.15 hod. překročily čaru: Čatolin—Rečica. Divise měly postupovati: 4. na Traby, Valevice, Maryvil a přechod u Orlova; 67. na Čatolin, Sapy, kolonii Rulice, Běljavy, Droguša, Łozinsk a Mlogošin. Vlevo od VI. sboru, na levém břehu Mrogy, měl postupovati II. sbor na Vališev a Oškovice. Do doby, než dorazí divisií jezdectvo, byla divisi přidělena půlsotňa 22. donského kozáckého pluku.

Po orientaci oba velitelé divisi upozornili sborového náčelníka štábu na to, že nastávající přesun je značně veliký (54 km pro 67. divisi, 48 km pro 4. divisi), což je pro pěchotu nemožné, zvláště proto, že byl listopad a k 16. hodině se již počalo stmívat; proto by se musila druhá polovina

přesunu prováděti jako noční pochod, což nejen ještě výkon ztěžovalo, ale dokonce vznikala tím možnost nočního boje při přechodu na řekách Mrogě a Bzuře, kde by se Němci jistě pokusili zadržeti postup.

Ale dočasný velitel sboru generál Richter (nově jmenovaný velitel sboru generál Gurko ještě nepřijel) vysvětlil, že přechody přes Bzuru jsou miněny jako konečný cíl, jehož ovšem nelze dosáhnouti za jeden den. Kromě toho bylo jisté, že německé zadní voje budou zdržovati postup sboru již na řece Mrogě, a že proto vyčištění pravého břehu této řeky a zmocnění se přechodů na ní lze považovati za skvělý úspěch pro den 14/11.

Po návratu k divisi oznámil náčelník štábu velitelům pluků, že ráno v 7.30 hod. bude nastoupen pochod; pak přistoupeno k vypracování divisního rozkazu na den 14/11.

Podle tohoto rozkazu měl předvoj divise (268. pluk, baterie 67. dělostřelecké brigády a půlsotňa kozáků, celkem 4 prapory, 8 děl a půl-eskadrona) pod velením plukovníka Jelagina 8.15 hod. čelem projíti Čatolinem a jíti po cestě, určené pro divisi. Ježto bylo nutno získati čas do setmění, měl býti dlouhý oddech jen půl hodiny před vstupem do kolonie Rulice a předvoji bylo nařízeno nastoupiti po oddechu pochod v 12.30 hod.

Valné voje: 267. pluk, dvě baterie, 265. pluk a 266. pluk (celkem 12 praporů a 16 děl) pod velením generála Klembovského (velitel brigády) měly v 8.15 hod. projíti cukrovarem v Lyškovici a pochodovati za předvojem. Odpočinek měly míti u lesovny do 12.30 hod.

Trény (kromě bojových) měly se shromážďiti na konci divisního proudu a k 12. hod. měly býti čelím u jižního okraje Zakulina, kde měly vyčkati rozkazu k zahájení pochodu. Bojový trén měl státi u cukrovaru Lyškovice. Divisní nemocnice měla se usaditi na západním okraji Čatolina, mimo cestu. Štáb divise měl do 9.30 hod. býti v Zakulině a potom mezi předvojem a valným vojem.

Ráno 14/11 se vydala divise na pochod určeným směrem. V noci sice napadl sníh, ale jen na několik centimetrů a při prvních paprscích slunce rychle tál. Den byl jasný a slunečný.

Někteří obyvatelé vesnic rychle opouštěli svá bydliště a stěhovali se do Skiernievic. Na otázku: „Kde jsou Němci?“, všichni ukazovali, že na Bzuře. Asi v 10.30 hod. bylo slyšet ze směru kolonie Vladislavov nejprve jednotlivé rány z pušek, pak častější palbu a brzy posel 268. pluku přinesl do štábu divise tři hlášení najednou. První dvě dostal i velitel předvoje, přečetl je a odeslal dále.

První hlášení, od velitele jezdecké hlídky, říkalo, že asi v 9.30 hod. na jih od kolonie Rulice narazila hlídka na německé hulány, kteří ujeli na Běljavy; kozácká hlídka byla postřelována z Rulice z pušek a zastavila se, aby pozorovala.

Druhé hlášení, od velitele levého bočního oddílu (půl roty), vyslaného ze Sapy na kolonii Vladislavov a dále na velkou silnici z Glovna na Běljavy, pravilo, že dostal z kolonie Vladislavov palbu z pušek a že má před sebou asi nepřátelskou rotu. Vzhledem na důležitost zajištění levého boku divise, bylo rozhodnuto, až valný voj dojde do vesnice Sapy, vyslati z něho jeden prapor k zajištění v západním směru.

Třetí hlášení, od samého velitele předvoje, pravilo, že se jeho předvojový houfec (IV. prapor) po vyražení z lesa na jih od kolonie Rulice

ocitl v palbě z pušek z této vesnice a v dělové palbě ze směru Běljavy a že podle výpovědí obyvatelů jsou Běljavy obsazeny nepřátelským smíšeným oddílem (3 zbraně) a jsou opevňovány.

Velitel divise se svým štábem vyčkal příchodu valného voje do Sap a nařídil mu pokračovati v pochodu v udaném směru, zanechatí však v Sapách 265. pluk. Tento pluk měl detašovati jeden prapor, jehož velitel měl se dostavit pro rozkazy. Když přišel, byla mu vyložena situace a dán rozkaz postupovati na kolonii Vladislavov, podporovati boční oddíl, odraziti protivníka za řeku Mrogu a přejíti do obrany. Ostatní síly 265. pluku měly postoupiti ke křižovatce hlavní ulice se silnicí, jdoucí do lesa, a býti stále pohotově podepřiti boční oddíl i prováděti průzkum v lese ve směru na severozápad. Ve vesnici Sapy byl 265. pluk ponechán proto, že se předvíдалa nutnost zajistiti levý bok divise silami většími než prapor. Byl k tomu cíli zvolen 265. a ne 267. pluk, který šel v čele valného voje, poněvadž 267. pluk byl co do výcviku nejslabším plukem divise a nedoporučovalo se dáti mu tak samostatný a odpovědný úkol.

Zatím velitel 67. dělostřelecké brigády, byv orientován, rozjel se k předvoji, aby provedl průzkum dělostřeleckých postavení.

V té době byl do divisního štábu přiveden zajatý německý hulán, který potvrdil, že Běljavy jsou obsazeny třemi pluky pěchoty a oddílem dělostřelectva. Současně u lesovny dostal divisní štáb nové hlášení velitele předvoje (náčrt 3). Právilo, že když se předvojový houfec ocitl v dělové palbě, byl předvoj zastaven, prapory rozčleněny a velitel předvoje i velitelé praporů přikročili k obhlídce terénu.

Protože terén na stranu k městu Běljavy je šikmý, zcela holý svah, kdežto od stodoly k Běljavám se táhne neveliký hřeben, rozhodl se plukovník Jelagin, krýti se vesnicemi Faj, Vojevodza a výšinou se stodolou a posunouti předvojový houfec (IV. prapor) za tuto výšinu tak, aby mohl vésti útok na levé křídlo protivníkovo; ostatní síly rozvinul tak, jak je naznačeno na náčrtu 3.*) Potom se zcela správně rozhodl pokračovati v násilném průzkumu dalším postupem.

Předvojová baterie zaujala postavení za vesnicí Vojevodza. Zatím palba německého dělostřelectva zřejmě vzrostla a podle údajů raněných byla velmi přesná.

Štáb divise se usadil v lesovně, kde vydal rozkazy. Ve vesnici Sapy zřízeno hlavní obvaziště. 267. a 266. pluk dostaly rozkazy umístiti se v lese jižně od lesovny po obou stranách cesty.

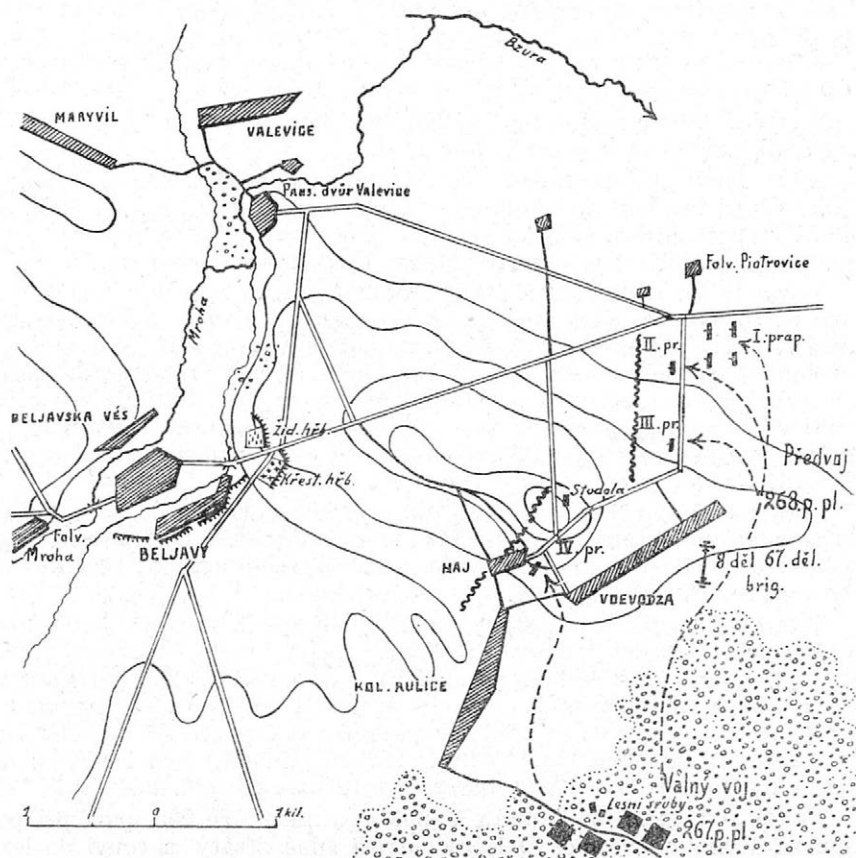
Od praporu 265. pluku došlo hlášení, že obsadil kolonii Vladislavov a že má před sebou několik rot Němců. Proto bylo rozhodnuto svěřiti úkol očištění pravého břehu Mrogy celému 265. pluku, zanechanému, jak víme, v Sapách a utvořiti zde zvláštní bojový úsek.

Proto dostal velitel 265. pluku rozkaz: postupovati na Chelenov a kolonii Psary, zatlačit Němce za řeku a obsaditi na ní přechody od folvarku Psary (v to) po vesnici Bočky Zarječne (v to). Zároveň měl co nejdříve učiniti opatření k zjednání pevného styku s jednotkami II. sboru.

Palba německého dělostřelectva ještě zesílela, soustřeďujíc se hlavně na mezeru mezi III. a IV. praporem 268. pluku, to jest na výšinu se stodolou. Zároveň se však stala méně přesnou. S počátku to bylo nepocho-pitelné, ale raněný důstojník od předvoje hlásil, že na počátku postupu 268. pluku bylo na terénu nalezeno 5 telefonních linek, táhnoucích se

*) Východ z lesa u kolonie Rudice byl obsazen četou 267. pluku.

skrytě na Běljavy. Pomocí těchto vedení tajní pozorovatelé z místního obyvatelstva (německých kolonistů*) opravovali střelbu na předvoj. Po přetržení těchto linek klesla ovšem přesnost palby německého dělostřelectva. Objevené telefonní stanice byly zřejmě opuštěny v poslední chvíli, neboť u jedné stanice byla nalezena kožíšínová čepice a nedokouřená cigareta.

Náčrt 3.

Po provedení dělostřeleckého průzkumu bylo vzhledem na nutnost podporovat předvoj silnějším dělostřelectvem nařízeno, aby celý dělostřelecký oddíl zaujal palebné postavení. Úkolem dělostřelectva bylo: podporovat pěchotu při postupu a střelbě na přechod přes Mrogu za Běljavy.

Oddíl vyvíjel čím dále, tím silnější palbu. Tím se stalo, že palba německého dělostřelectva poněkud zeslábla a Němci hledali ruské dělostřelectvo. Toho využil 268. pluk k postupu a svým II. praporem přešel sil-

*) V daném prostoru byly velké osady německých kolonistů. Jejich vesnice se zvaly koloniemi (Rudice, Petrovice a j.). Zevnějškem se kolonisté téměř nelišili od Poláků. Byli ovšem výborným materiálem pro špionáž a sabotáž.

nici z folvarku Piotrovice na Běljavu. S jeho strany bylo slyšeti čím dále, tím silnější palbu z pušek a z kulometů a bylo zřejmo, že se boj dostává do své nejdélnější fáze, do fáze pěšího útoku.

Zatím poledne již dávno minulo a soumrak byl nedaleko. Bylo zřejmo, že se nepodaří skončiti boj za světla, obtížnost úkolu, který divise dostala, byla zřejmá. Úkol vskutku nebyl snadný i pro zkušenou jednotku. Bylo nutno bojovat o opevněné postavení — v noci — jednotkami, které byly po prvé v boji. Víme, že noční boj oplývá náhodami, vedoucími často ke katastrofám; při tom tyto náhody i nehody jsou častější a stávají se snadněji u vojsk nezkušených než u vojsk ostrílených a vycvičených.

Nicméně nebylo možno mysliti jen na obtíže, nýbrž na to, jak splniti daný úkol, třebaž za nejhorších okolností.

Když došlo hlášení velitele 265. pluku, že obsadil vesnici Helenov, kterou Němci bez boje vyklidili, odjel náčelník štábu sám na průzkum do kolonie Rudice. Střílelo se již na celé frontě předvoje a palba byla čím dále, tím silnější. V Běljavách vznikly požáry, jejichž záře osvětlovala terén.

Zatím přišlo k divisnímu štábu několik vojáků 265. pluku, kteří pohnuté vypovídali, že jejich pluk utrpěl při dalším postupu ohromné ztráty, že velitel pluku je buď těžce raněn anebo dokonce zabit a že pluk ustoupil do kolonie Vladislavov nebo až k vesnici Sapy. To byla velmi vážná zpráva a vyžadovala okamžitých opatření, neboť boku, ba i týlu divise mohlo hroziti velmi vážné nebezpečí. Na druhé straně bylo nutno uvážiti, že divise byla po prvé v boji a že tedy bylo možné, že vojáci silně přepínali. Proto bylo třeba zprávy ověřiti.

Předpoklad o neohodnověrnosti zprávy potvrzovalo to, že ve směru k 265. pluku bylo úplně ticho; nebylo viděti jednotlivce, kteří opustili své jednotky a kteří jsou vždy znamením nespořádaného ústupu; zkrátka nebylo nijakých příznaků paniky.

Proto byla učiněna ihned tato opatření: k 265. pluku byl vyslán kpt. gšt. Manakin s rozkazem: zjistiti situaci, a kdyby pluk ustupoval, zastaviti jej ve jménu velitele divise a dáti pluk do pořádku. 267. pluk dostal rozkaz, aby byl připraven k pochodu vystřídat 265. pluk. Velitel pluku povolán ke štábu divise, nebyla mu však oznámena příčina pohotovosti jeho pluku. Vojáci 265. pluku, kteří zprávu přinesli, byli izolováni od ostatních a ponecháni u štábu divise, aby neroznášeli paniku.

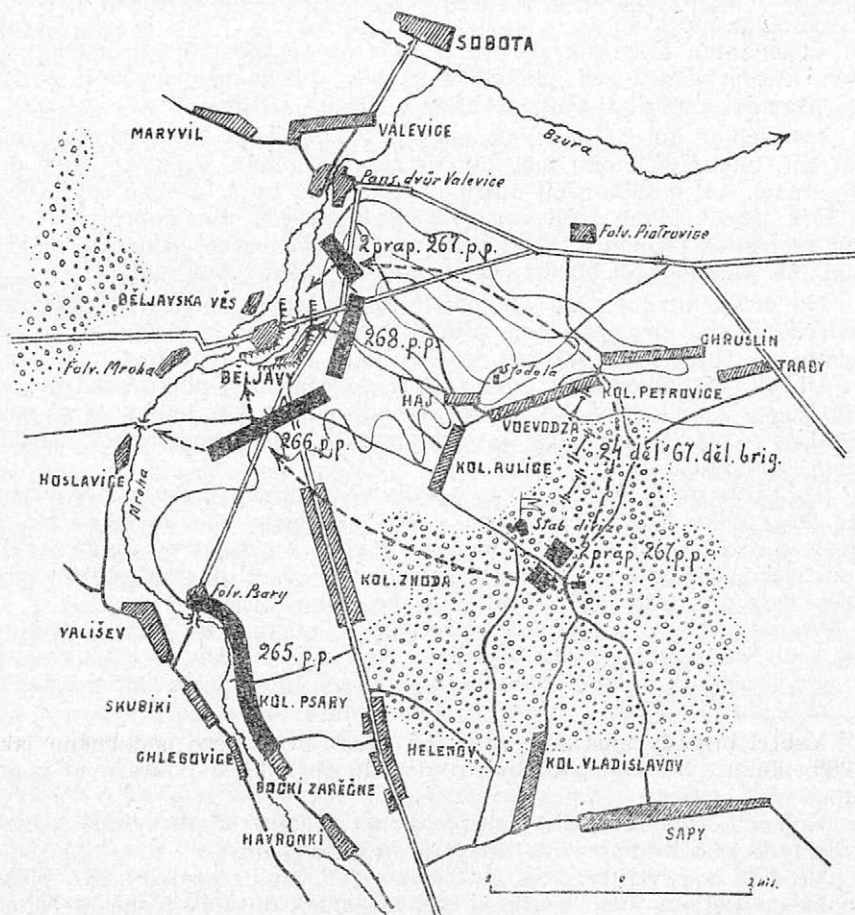
Ve 20 hod. vrátil se kapitán Manakin a hlásil, že 265. pluk při postupu na Psary od vesnice Helenov utrpěl silné ztráty a couvl do lesa mezi kolonií Zgoda a Helenovem. Velitel pluku byl jen pohmožděn. Pluk byl zase uveden do pořádku, vyslal průzkum a před očima kapitánovými zahájil opět postup k řece Mrogě, aby splnil daný úkol.

Zatím velitel předvoje hlásil, že pluk má sice ztráty, že si však oddechl a brzo zahájí zase postup. Zároveň hlásil, že Němci obsadili měšťanský a židovský hřbitov (náčrt 4) jako předsunuté opěrné body a že teprve po jejich dobytí bude možno útočiti na hlavní postavení na okraji městečka.

Brzo zesílení palby prozradilo, že předvoj zase postupuje. Dělová palba německá byla chvílemi nejvýš silná. Ale i divisní dělostřelectvo zesílilo palbu. Dosáhnuvši převahy nad německým dělostřelectvem, pokračovalo v protibaterijní činnosti jen jednou baterií a dvěma bateriemi počalo páliť na oba hřbitovy. V Běljavách hořel již celý jižní okraj.

K 22. hod. došla zpráva, že se 4. divise zmocnila přechodu u Soboty a postupuje na toto místo.

V 23 hod. hlásil velitel předvoje, že, dospěv na vzdálenost 500 m od hřbitovů, zesílil palebný sled dvěma rotami a pak provedl s plukem zteč; obsadil oba hřbitovy, které Němci vyklidili. Při tom se ukázalo, že mezi východní a západní částí městečka Běljavy je ještě spousta zákopů, opírajících se o řeku. Vzhledem k tomu vyžadovala příprava dalšího útoku času, jakož i podpory předvoje (který měl již jen 1 rotu v záloze) čerstvými silami.

Náčrt 4.

Proto bylo nařízeno plukovníku Jelaginovi, aby se zatím zastavil, uchoval si poslední zálohu a bránil se pevně na místě. Zároveň mu bylo oznámeno, že bude při všeobecném útoku podporován.

Bylo zřejmo, že 268. pluk splnil svůj úkol předvoje. Musil nyní být podepřen. Ale jak?

Teorie učí, že se noční boje řeší prostým čelním nápirem a že se při nich nedoporučují obchvaty, při nichž mohou nastati snadno všelijaká nepříjemná překvapení. V daném případě však byl terén klesající k nepříteli, zcela holý a zesílení předvoje v tomto směru by bylo mělo za následek veliké ztráty. Kromě toho byla zde fronta pro celou divisi příliš úzká (všeho vsudy 1.5 km).

Proto náčelník štábu znovu vyjel kupředu, aby se osobně přesvědčil, jakou měrou se dané okolnosti podobají okolnostem nočního boje.

Při tom zjistil, že se požár Běljavy tak rozšířil, že terén byl osvětlen téměř jako ve dne. Proto bylo možno i nutno podporovati předvoj ne čelně, nýbrž na křídlech.

Rozhodnuto tedy pokračovati čelně v útoku 268. plukem, udeřiti na pravé křídlo Němců 266. plukem a na levé dvěma prapory 267. pluku. Dva prapory tohoto pluku ponechány v divisní záloze.

Pro velkou důležitost styku mezi útočnými úseky byla učiněna tato opatření. Iniciativu útoku měl míti velitel 268. pluku, neboť ten znal dobře situaci. Ale nesměl začít útočit dříve, dokud by se osobně nepřesvědčil, že k jeho křídům došli vpravo i vlevo sousedé. Jim naproti měl vyslati spolehlivé průvodce, kteří měli dovésti obchvatné jednotky ke křídům 268. pluku a pak hlásiti veliteli pluku splnění svých úloh.

Na druhé straně měli se velitelé obchvatných jednotek postaratí především o to, aby svá křídla přimkli k 268. pluku, a osobně se o tom přesvědčiti. Útok směli zahájití jen současně s 268. plukem.

Uběhla již půlnoc, když 266. pluk a prapory 267. pluku zahájily pohyb. Kolem 1 hod. v noci došla zpráva od velitele 266. pluku, že se pluk dostal na okraj lesa a počíná se rozvínovati. Divisní dělostřelectvo zesílilo palbu co nejvíce.

Tu náhle po 1. hod. v noci objevila se nablízku štábu divise v lese rota 266. pluku s praporem; její velitel, povoláný do divisního štábu, sklesle a rozrušeně hlásil, že pluk při vyražení z lesa utrpěl velké ztráty nepřátelskou dělovou palbou a v nepořádku se vrátil do lesa. Rota s praporem byla pro každý případ odeslána ke štábu divise.

Veliteli této roty bylo klidně řečeno, že místo jeho roty a praporu není u divisního štábu, nýbrž u pluku a nařizeno mu, aby se k pluku vrátil; aby se zjistilo, co se u 266. pluku stalo, byl tam vyslán velitel brigády s touž plnou mocí, jakou dostal dříve kapitán Manakin.

Velitel brigády zjistil, že se u 266. pluku stalo něco podobného jako u 265. pluku. Nicméně pluk byl uveden do pořádku a pokračoval v postupu.

Kolem 1.30 hod. zrána hlásil plukovník Jelagin, že obchvatné jednotky došly k jeho křídům a že zahajuje všeobecný útok.

Ve 2.35 hod. vtrhly: 268. pluk čelně, 266. pluk i prapory 267. pluku z boků do Běljavy a po krátkém boji na bodák dosáhly těsně za Němci druhého postavení; pak se přebrodivily přes říčku Mrogu a zaujaly postavení na jih od vesnice Běljavska Věs. Němci v nepořádku ustoupili do lesa na západ od Běljavy, pronásledování jsouce palbou.

Divise zajala 6 důstojníků a 363 vojínů; ukořistila 4 hlomozny, 6 kulometů a spoustu střeliva i zbraní, jakož i nějaké vozy se zásobami.

Podle výpovědí zajatých důstojníků byly proti divisi části německé záložní divise, z níž se boje zúčastnilo 9—12 praporů. Dvě německé baterie tak tak že ujely z Běljavy, ale jedna z nich ztratila své hlomozny.

Musíme přiznati, že před odjezdem divise na bojiště bylo učiněno všechno nebo skoro všechno, aby byla zeslabena více než ostatní. Byly z ní vzaty první prapory všech pluků, kulometné oddíly, divisní dělostřelectvo. Byla unavena těžkou týlovou službou a téměř neměla času na výcvik.

Přes to splnila výborně svůj úkol, který nebyl lehký i pro výbornou polní jednotku. Vedla boj denní i noční o opevněné postavení. Při tom jej vedla zcela samostatně, tvoříc zvláštní proud.

Že podmínky pro splnění úkolu divise nebyly lehké, ukazují její ztráty. Měla 6 důstojníků a 682 vojinů mrtvých a 29 důstojníků a 2025 vojinů raněných. Při tom 75% všech ztrát utrpěl 268. pluk, na kterém spočívala největší tíha boje.

(Napsáno pro Vojenské rozhledy ruský. Přeložil pplk. gšt. F. Pohunek.)

Pozn. překladatele: Náčelníkem štábu divise byl v té době autor tohoto článku.

Vojenství u nás a v cizině.

—t:

Vyzvídání a obrana proti němu.

Vyzvědačství jest jedním z oborů lidské činnosti, o kterém se sice dost mluví a píše, ale přes to jsou ve veřejnosti představy neřídka nejasné, ba i nesprávné. Lze tedy vitati každý vážný příspěvek. V rakouském časopise „Militärwissenschaftliche Mitteilungen“ (září—říjen 1932) uveřejňuje své zkušenosti bývalý náčelník evidenční kanceláře rak.-uh. generálního štábu polní podmaršálek v. v. August Urbański v. Ostrynicz, tedy odborník nad jiné povolaný. Škoda, že se jednostranně omezuje jen na střední mocnosti. Nicméně i tak jsou jeho postřehy poučné i pro nás:

Hned na začátku své práce zjišťuje autor, že na otázku, vyhovovala-li vojenská výzvědná služba předválečné doby, bylo téměř ve všech armádách odpověděno záporně. Cituje tu výrok generála Ronge z jeho známého díla „Kriegs- und Industrie-Spionage“: „Nevykonala-li naše zpravodajská služba před samou válkou a na počátku světové války tolik, kolik se očekávalo, bylo to zaviněno jak nedostatkem peněz, tak nedostatkem porozumění pro důležitost této služby.“ Úspěšná špionáž je především otázkou peněz; schopní vyzvědači chtějí býti zaplacení. Některé státy věnovaly na tento účel značné peníze, jiné zase podporovaly výzvědnou službu dosti skrovně. Výsledky byly v souladu s vynaloženými prostředky. Jako v jiných oborech i ve vyzvědačství nesou vložené náklady užitek, kdežto opominutí se vymstí ve vážné chvíli.

Zajímá nás otázka, jakého poučení pro budoucnost poskytuje zkušenost.

Opatření v míru. Nemělo by se zapomínat, že mír je přípravou k válce. Stát, který se prohřeší proti této zásadě, bere na sebe velkou odpovědnost. Ronge připomíná, „že výzvědná služba nemůže býti organisována přes noc a potřebuje podpory veškerého obyvatelstva, má-li dodati něco upotřebitelného“.

K podstatným přípravám válečným náleží zřízení základny pro směr zahraniční politiky a z toho vyplývající vojenská opatření. Nejspolehlivějším podkladem pro obě je přiléhavá znalost mocenských prostředků všech těch států, které mohou býti buď nepřáteli nebo spojenci. Pojem mocenských prostředků se časem podstatně